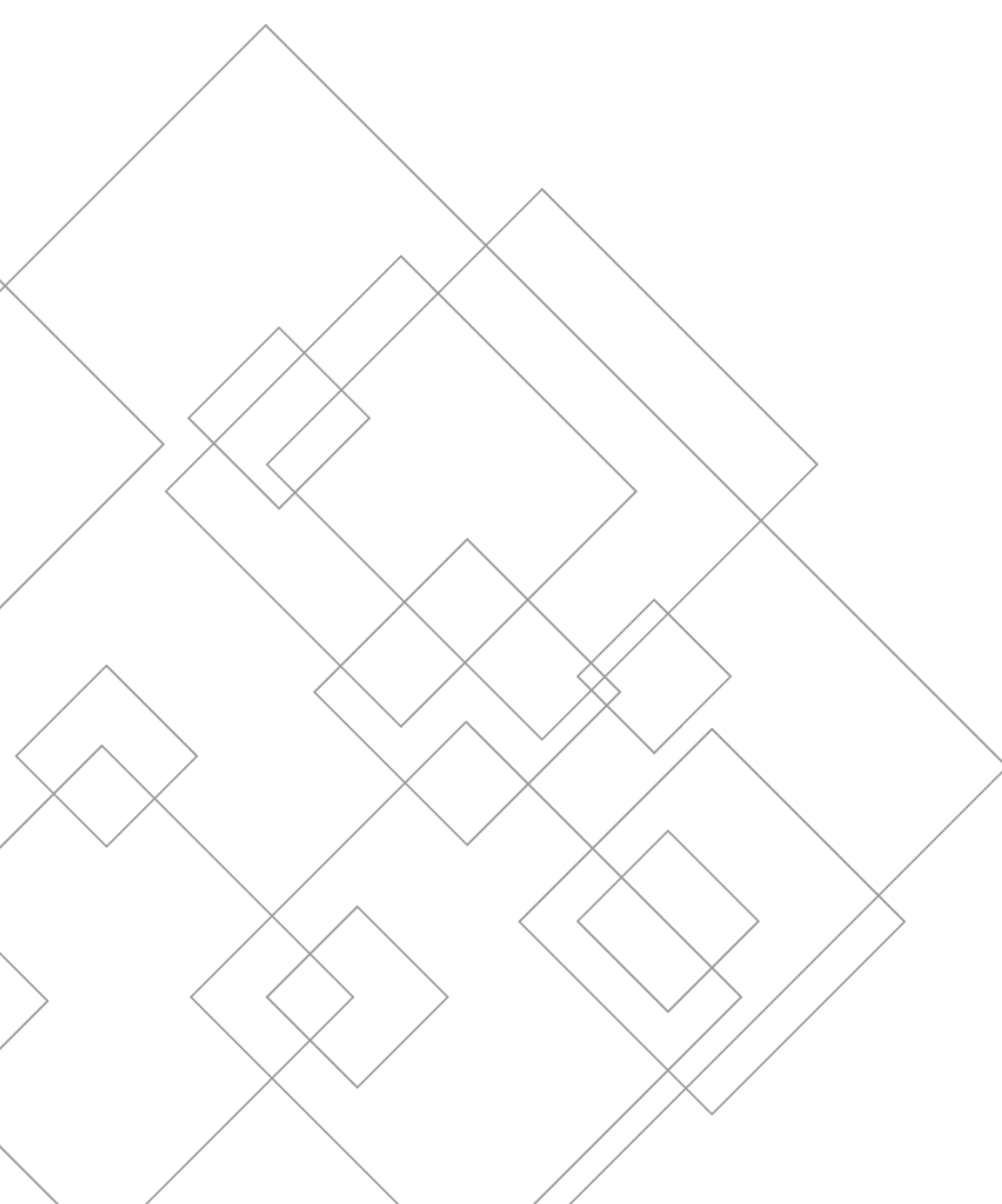

Rapport for minoritetsrådgivernes og integreringsrådgivernes arbeid i 2019

Tall- og tiltaksrapportering på arbeidet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll

IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Denne rapporten beskriver hvordan Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDi) minoritetsrådgivere og integreringsrådgivere har jobbet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll i 2019, med særlig fokus på tall- og tiltaksrapporteringer.

Hensikten med rapporten er å sammenfatte funn og tendenser fra året som har gått, og se det i sammenheng med det overordnede kunnskapsgrunnlaget og utvikling på feltet.

«Retten til å bestemme over eget liv»

Regjeringens handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er en helhetlig satsning som har flere operative grep for å sette flere unge i Norge fri fra negativ sosial kontroll og tvang i ulike former. Minoritetsrådgiver- og integreringsrådgiverordningen er sentrale tiltak i denne handlingsplanen.

Om minoritetsrådgiverordningen

IMDis minoritetsrådgivere er utplassert ved utvalgte ungdoms- og videregående skoler over hele landet¹. Ansvarsfordelingen mellom IMDi, skoleleder og skoleeier er definert i en samarbeidsavtale mellom IMDi og fylkeskommune/kommune. Ordningen har blitt styrket og videreutviklet over flere år, og IMDi har i dag 49 minoritetsrådgivere utplassert ved 45 ulike skoler og veiledningssentre i alle landets fylker.

Minoritetsrådgivernes mandat er todelt:

- ♦ Minoritetsrådgivere skal bidra til at flere elever som står i fare for eller utsettes for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, får råd, veiledning og oppfølging i tråd med sine behov og rettigheter.
- ♦ Minoritetsrådgivere skal styrke kompetansen om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll til ansatte i skolen og offentlige hjelpetjenester. Dette gjelder særlig ansatte ved skolen minoritetsrådgiveren er utplassert ved, og til ansatte i voksenopplæringen og introduksjonsprogram.

Om integreringsrådgiverordningen

Integreringsrådgivere er utplassert ved utvalgte utenriksstasjoner i land hvor større innvandrergupper i Norge kommer fra, og hvor tvangsekteskap,

---

¹ Oversikt over skoler med IMDis minoritetsrådgivere: <https://www.imdi.no/negativ-sosial-kontroll/minoritetsradgivere-pa-ungdomskoler-og-videregaende-skoler/port-f>

kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll kan forekomme. Integreringsrådgiverne var i 2019 utstasjonert på ambassadene i Ankara, Amman, Islamabad og Nairobi.

Integreringsrådgivernes oppgaver inkluderer:

- ♦ yte konsulær bistand til personer som er utsatt for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll.
- ♦ bidra til kompetanseheving i tjenesteapparatet i Norge gjennom råd og veiledning i enkeltsaker og gjennom kompetansehevingstiltak. Integreringsrådgiverne skal videre etablere og bygge nettverk i Norge og i utlandet og bidra med anbefalinger og innspill til utviklingen av fagfeltet gjennom årlige rapporteringer og utarbeidelse av fagnotater.

Utenriksdepartementet er fagmyndighet i håndteringen av konsulære saker, mens Kunnskapsdepartementet har delegert fagansvaret for spesialutsendingens arbeid med kompetanseoverføring til hjelpeapparatet i Norge til IMDi.

Nøkkeltall 2019

Det finnes ikke sikre tall på hvor mange som er utsatt for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Omfanget vil avhenge av hvordan begrepene operasjonaliseres og måles. Innrapporterte tall fra integreringsrådgivere og minoritetsrådgivere kan likevel gi oss indikasjoner på tendenser og utvikling over tid.

Minoritetsrådgivere har i 2019 gitt råd og veiledning til 535 personer. Dette er en markant økning fra tidligere år. Litt over halvparten av sakene i 2019 omhandlet negativ sosial kontroll. Det er fremdeles flest jenter som får bistand, og sakene involverer i størst grad personer med opprinnelse fra Syria (19 prosent) og Somalia (15 prosent).

Integreringsrådgiverne har i 2019 gitt råd og veiledning i totalt 257 saker som omhandler negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Litt under halvparten av sakene omhandler personer som er «etterlatt i utlandet». I 2019 har flere gutter enn tidligere år fått bistand (40 % av sakene), noe som kan ha en sammenheng med at flere etterlatte i 2019 var gutter.

Råd og veiledning i enkeltsaker – IMDis minoritetsrådgivere

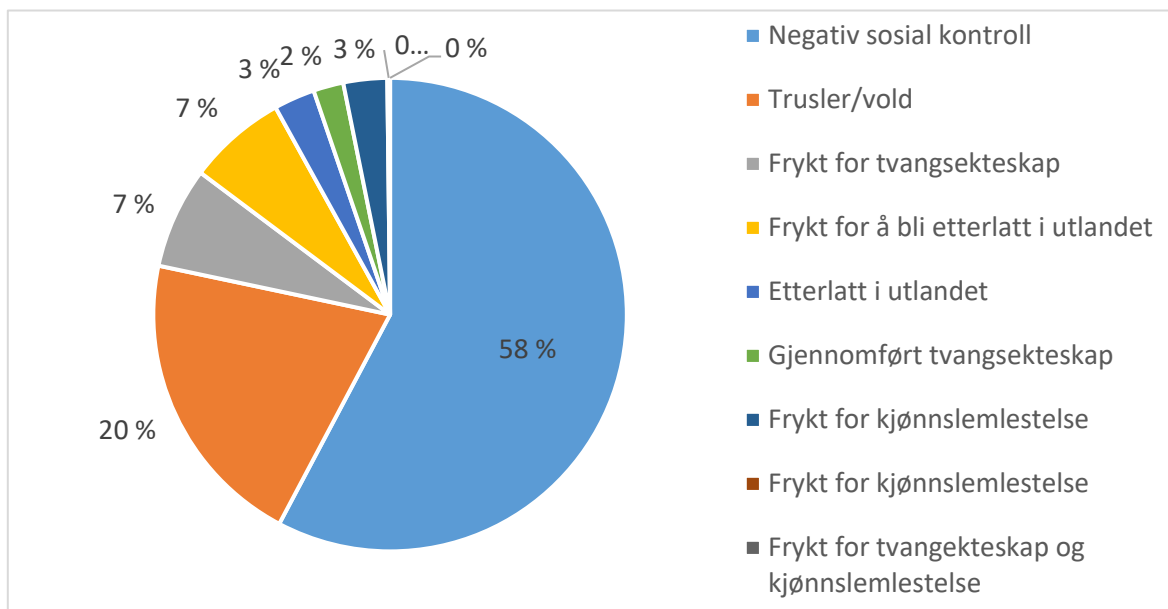
I løpet av 2019 har minoritetsrådgiverne jobbet med 535 nye enkeltsaker² som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Dette er en økning på 233 saker siden 2018 (tabell 1). Økningen i 2019 bør ses i sammenheng med at det ble ansatt 13 flere minoritetsrådgivere i 2018 og 11 flere i 2019. Det er viktig å understreke at antall saker ikke gjenspeiler det reelle omfanget av tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll i Norge. Tallene vil påvirkes av antall minoritetsrådgivere og i hvilken grad ungdom og hjelpetjenestene kjenner til og oppsøker minoritetsrådgiveren.

Flertallet av sakene minoritetsrådgiverne jobber med, ble henvist fra ansatte i skolen. I 2019 ble 52 prosent av sakene meldt via en lærer/rådgiver ved skolen, 25 prosent ble meldt via den utsatte personen selv, 7 prosent via skolehelsetjenesten og 3 prosent via venner av utsatte. Resterende 13 prosent ble henvist via andre kanaler.

Hva handler sakene om?

I 2019 ble litt over halvparten av sakene minoritetsrådgiverne jobbet med kategorisert som *negativ sosial kontroll* (58 prosent), etterfulgt av *trusler/vold* (20 prosent), *frykt for tvangsekteskap* (7 prosent) og *frykt for å bli etterlatt i utlandet* (7 prosent).

FIGUR 1. PROSENTVIS OVERSIKT OVER SAKSKATEGORIER I 2019. KILDE: TALLRAPPORTERING MINORITETSRÅDGIVERE

² En sak defineres som veiledning/oppfølging av en person som er utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Veiledning av ansatte som jobber med en utsatt ungdom, vil også registreres som «en sak». En sak registreres kun én gang, slik at den reelle tidsbruken og oppfølgingen av elevene ikke fremkommer i tallgrunnlaget.

Fordelingen mellom sakskategoriene har forholdt seg relativt stabilt over tid. Den største andelen av saker gjennom perioden 2015–2019 kategoriseres som *negativ sosial kontroll*. Alvorlighetsgraden i sakene varierer, men alle sakene påvirker den enkeltes rett til å leve et fritt liv. Sakene handler for eksempel om elever som må komme rett hjem fra skolen og som ikke får delta på fritidsaktiviteter, turer, møte venner eller ha kjæreste. Andre saker handler om kontroll fra brødre eller personer i miljøet som følger med på hvordan den unge oppfører seg på bussen, banen og kjøpesenteret, om han/hun går «riktig» kledd og omgås «riktige» venner osv. Flere minoritetsrådgivere melder også om saker om intern kontroll på skolen, der elever følger med på medelevers bruk av hijab, overholdelse av ramadan etc.

En annen alvorlig form for negativ sosial kontroll er å bli etterlatt og tilbakeholdt i utlandet mot sin egen vilje. Minoritetsrådgiverne jobbet i 2019 med 15 saker der ungdom var etterlatt i utlandet, og 36 saker der den utsatte fryktet å bli etterlatt i utlandet. Ifølge en ny rapport fra Oslo Economics³ oppgir hver fjerde kommune at de har hatt saker om barn som er etterlatt i utlandet mot sin vilje i perioden 2016–2018. Totalt gjelder det anslagsvis 415 barn, men forskerne frykter store mørketall. Disse barna risikerer å miste mange år med skolegang og kan på sikt ha utfordringer med å få en tilknytning til arbeidslivet. Kommunene rapporterer om flest barn i aldersgruppen 6–13 år, flest jenter og flest barn med bakgrunn fra Somalia, Syria og Polen.

TABELL 1: OVERSIKT OVER SAKER FORDELT PÅ KATEGORI 2015–2019. KILDE: TALLRAPPORTERING MINORITETSRÅDGIVERE

Kategori	2015	2016	2017	2018	Andel 2018	2019	Andel 2019
Negativ sosial kontroll	56	116	104	169	56 %	309	58 %
Trusler/vold	39	73	73	64	21 %	110	20 %
Frykt for tvangsekteskap	30	35	25	20	6 %	37	7 %
Etterlatt i utlandet	9	10	20	11	4 %	15	3 %
Frykt for å bli etterlatt i utlandet	6	11	11	22	7 %	36	7 %
Gjennomført tvangsekteskap	6	6	4	5	2 %	11	2 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	1	6	2	8	3 %	16	3 %
Frykt for kjønnslemlestelse	0	4	0	1	0 %	1	0 %
Frykt for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	0	0	0	2	1 %	0	0 %
Totalt	147	261	239	302*	100 %	535	100 %

³ Oslo Economics (2019) Kommunenes erfaringer med barn og unge som etterlates i utlandet mot sin vilje (Rapport 2019-30)

* Tallet er revidert siden presentasjonen i IMDis årsrapport 2018. Det har blitt endret grunnet en oppjustering i etterkant av uttrekket som ble gjort i 2018.

Råd og veiledning i enkeltsaker - integreringsrådgivere

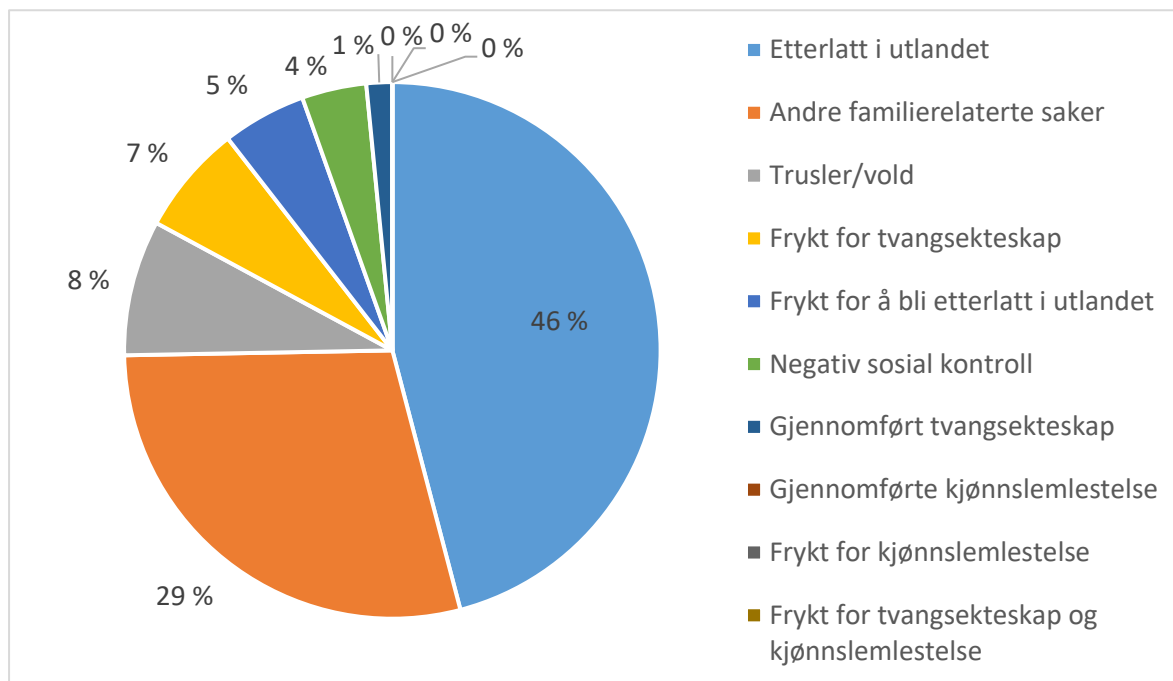
Integreringsrådgiverne registrerte i 2019 at de har gitt råd og/eller veiledning i totalt 257 saker⁴ som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Disse sakene omfattet både råd og/eller veiledning av den utsatte selv, medarbeidere ved en ambassade eller en ansatt i førstelinjen i Norge.

Den største andelen av saker i 2019 ble meldt til integreringsrådgiver av den utsatte selv (24 prosent). Kontakten foregår via telefon, sosiale medier og annen elektronisk kommunikasjon. 23 prosent av sakene ble meldt via en utenriksstasjon. 14 prosent av sakene ble meldt inn av den utsattes familie/bekjente.

Hva handler sakene om?

I 2019 ble om lag halvparten av sakene integreringsrådgiverne jobbet med kategorisert som *etterlatte i utlandet* (46 prosent), etterfulgt av *andre familierelaterte saker* (29 prosent), *trusler og vold* (8 prosent) og *frykt for tvangsekteskap* (7 prosent).

FIGUR 2 VISER PROSENTVIS OVERSIKT OVER SAKSKATEGORIER I 2019. KILDE: TALLRAPPORTERING INTEGRERINGSRÅDGIVER

⁴ En sak defineres som veiledning/oppfølging av en person som er utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Veiledning av ansatte som jobber med en utsatt ungdom, vil også registreres som «en sak». En sak registreres kun én gang, slik at den reelle tidsbruken og oppfølgingen ikke fremkommer i tallgrunnlaget.

Fordelingen av saker har vært stabil gjennom de siste 5 årene, men det har vært en økning i kategorien *andre familierelaterte saker*. Knutepunktorganiseringen til ambassadene har blitt flyttet til Ankara, Nairobi og Amman. Dette innebærer at hovedpunktet av saker som gjelder familieinnvandring, ekteskap og migrasjon håndteres av disse ambassadene. Det er sannsynlig at dette har ført til en større involvering av integreringsrådgiverne i saker som kan kategoriseres som *andre familierelaterte saker*. Dette er saker som ofte er sammensatte og der hovedutfordringen ikke faller direkte inn under integreringsrådgivernes mandat, men har tilstøtende problemstillinger. Et eksempel på dette kan være en sak som gjelder menneskehandel, men der tvangsekteskap er en del av utfordringsbildet.

Det største antallet saker i perioden 2015-2019 har omhandlet etterlatt *i utlandet*. Sakene innebærer alt fra ufrivillig etterlatte barn til familier med barn der barna holdes igjen ufrivillig med foreldre til stede. Det er forskjell mellom ambassadene hvilke typer etterlatte det er snakk om. I 2019 jobbet integreringsrådgiveren i Ankara med noen få, men alvorlige *etterlatt saker* som gjaldt syriske flyktninger. I Islamabad gjaldt flere av sakene ufrivillig etterlatte voksne kvinner som ble fratatt dokumentasjon av sin norske ektemann med bakgrunn fra Pakistan. I Nairobi gjaldt sakene nesten utelukkende barn, ofte tilknyttet Somalia eller Kenya.

Det var en særlig økning av saker om *etterlatte i utlandet* i 2018. Noe av forklaringen var at det var særlig store familier som ble registrert akkurat dette året (alle involverte i et sakskompleks blir registrert som en sak hver), sammen med oppmerksomheten rundt *etterlatte i utlandet* («koranskolesakene») i norske medier. I 2019 ser vi derimot en svak nedgang i antall saker som gjelder *etterlatte i utlandet*. I rapporteringen fra integreringsrådgiveren i Nairobi oppgis det at registrerte saker i 2019 har omhandlet familier med færre barn enn tidligere år. Dette kan være en mulig forklaring på den svake nedgangen.

TABELL 2: OVERSIKT OVER SAKER FORDELT PÅ KATEGORI 2015-2019. KILDE: TALLRAPPORTERING INTEGRERINGSRÅDGIVERE

Kategori	2015	2016	2017	2018	Andel 2018	2019	Andel 2019
Negativ sosial kontroll	2	2	1	8	3 %	10	4 %
Trusler/vold	13	28	18	25	11 %	21	8 %
Frykt for tvangsekteskap	34	38	36	29	12 %	17	7 %
Etterlatt i utlandet	36	56	65	125	51 %	118	45 %
Frykt for å bli etterlatt i utlandet	4	20	21	17	7 %	13	5 %
Gjennomført tvangsekteskap	6	13	4	7	3 %	4	2 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	0	0	0	0		0	
Frykt for kjønnslemlestelse	1	3	1	0		0	

Andre familierelaterte saker**	58	42	34	32	13 %	74	29 %
Totalt	154	202	180	243*	100 %	257	100 %

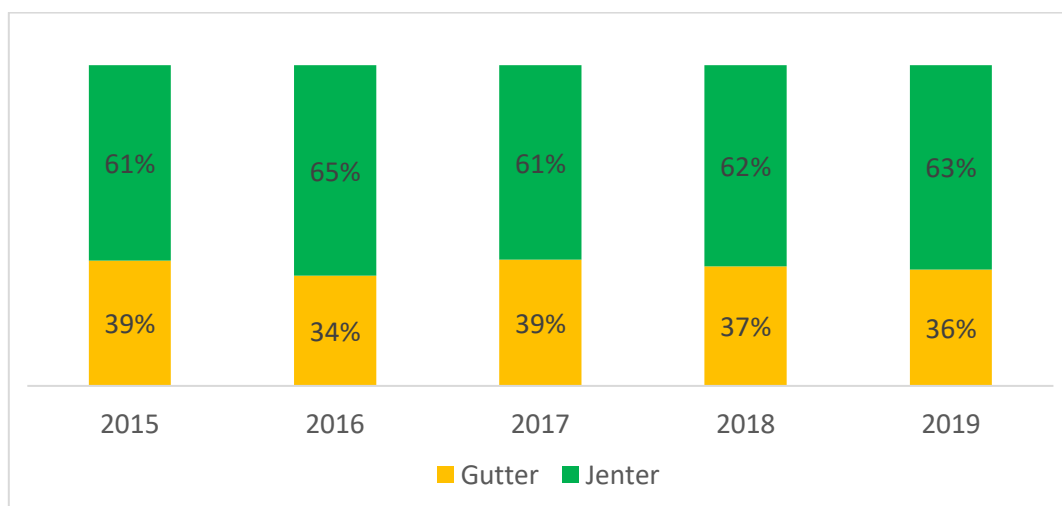
* Tallet er revidert siden presentasjonen i IMDis årsrapport 2018. Det har blitt endret grunnet en oppjustering i etterkant av uttrekket som ble gjort i 2018.

**Andre familierelaterte saker er saker der hovedproblematikken er utenfor integreringsrådgiverens mandat, men der sakskomplekset inneholder elementer av tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll.

Saker fordelt på kjønn – IMDis minoritetsrådgivere

Minoritetsrådgivere jobber med langt flere saker som involverer jenter enn gutter. Kjønnfordelingen har holdt seg relativt stabilt de siste fem årene. I 2019 var 63 prosent av saken rettet mot jenter, mot 36 prosent for gutter.

FIGUR 3. PROSENTVIS OVERSIKT OVER SAKSFORDELING PÅ KJØNN I PERIODEN 2015–2019. KILDE: TALLRAPPORTERING MINORITETSRÅDGIVERE

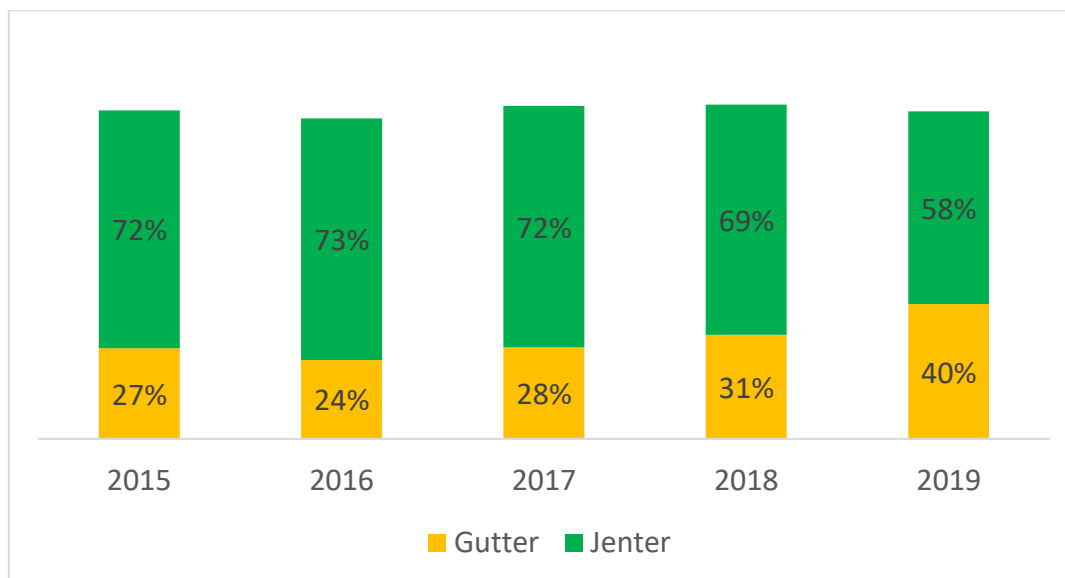

Saker fordelt på kjønn - integreringsrådgiverne

Integreringsrådgiverne veiledet i 2019 149 jenter og 104 gutter. Det har vært en prosentvis økning av andelen gutter i 2017 til 2019. Grunnen til dette kan være at mange av sakene i kategorien *etterlatte i utlandet* gjaldt gutter/unge voksne. 4 saker er oppført med ukjent kjønn for 2019.

FIGUR 4. PROSENTVIS OVERSIKT OVER SAKSFORDELING PÅ KJØNN I PERIODEN 2015–2019. KILDE: TALLRAPPORTERING INTEGRERINGSRÅDGIVERE

Saker fordelt på den utsattes landbakgrunn – IMDIs minoritetsrådgivere

I 2019 jobbet minoritetsrådgiverne med utsatte ungdom fra mange ulike land. Oversikten i tabell 3 gir en oversikt over hvilke land de utsatte har sin opprinnelse fra. De fleste sakene i 2019 gjaldt personer med opprinnelse fra Syria (19 prosent), Somalia (15 prosent), Afghanistan (9 prosent), Pakistan (8 prosent) og Irak (9 prosent).

Fordelingen samsvarer med tidligere år, der personer fra disse landene har representert høyest antall saker. Vi ser derimot et økende antall saker med bakgrunn i Syria og Somalia. Registreringen av et høyere antall saker som gjelder personer med syrisk bakgrunn gjenspeiler den høye bosettingen av flyktninger fra disse landgruppene under og etter flyktningkrisen i 2015. Økningen har vært markant siden 2017. Saker som gjelder personer med bakgrunn fra Afghanistan, har økt i 2019.

Fordelingen er delvis sammenfallende med funn fra rapporten «Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll»⁵ fra 2019, der det kom frem at unge med foreldre født i Midtøsten, Nord-Afrika, Somalia, Sri Lanka, Pakistan, og Sør- og Øst-Asia har noe økt sannsynlighet for å oppleve negativ sosial kontroll.

TABELL 3: OVERSIKT OVER SAKER FORDELTE PÅ LANDBAKGRUNN 2015–2019. KILDE: TALLRAPPORTERING MINORITETSRÅDGIVERE

Land	2015	2016	2017	2018	2019	Prosent 2019
Syria	*	11	30	50	102	19 %
Irak	17	33	18	28	48	9 %
Pakistan	25	50	35	50	41	8 %

⁵ Friberg og Bjørnset (2019), *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll (Fafu-rapport)*

Somalia	18	52	40	44	80	15 %
Afghanistan	25	22	17	19	50	9 %
Tyrkia	6	11	11	11	19	4 %
Iran	*	9	*	6	25	5 %
Palestina	*	*	6	*	10	2 %
Marokko	*	11	*	9	7	1 %
Russland	*	*	*	10	10	2 %
Norge	*	*	*	7	12	2 %
Eritrea	*	*	8	*	20	4 %
Andre land *	44	58	65	131	111	21 %
Total	147	261	239	302	535	100 %

*Av hensyn til personvernet er landbakgrunn med færre enn seks saker lagt til i kategorien 'andre land'.

Saker fordelt på den utsattes landbakgrunn - integreringsrådgivere

Landene med høyest andel saker i 2019 er Somalia (21 prosent), Irak (18 prosent), Pakistan (18 prosent) og Syria (8 prosent). Dette samsvarer med de geografiske nøkkelområdene for integreringsrådgiverne. Det samsvarer også med rapporteringen fra minoritetsrådgiverne over saker fordelt på landbakgrunn.

TABELL 4: OVERSIKT OVER SAKER FORDELT PÅ LANDBAKGRUNN 2015–2019. KILDE: TALLRAPPORTERING INTEGRERINGSRÅDGIVERE

Land	2015	2016	2017	2018	2019	Prosent 2019
Irak	41	46	39	44	46	18 %
Pakistan	34	27	25	64	45	18 %
Somalia	35	46	31	61	55	21 %
Tyrkia	9	10	6	7	*	*
Jordan	*	*	*	*	13	5 %
Palestina	0	0	0	0	9	4 %
Iran	8	9	*	*	0	0 %
Afghanistan	15	14	*	6	*	*
Syria	*	13	27	20	20	8 %
Øvrige land*	12	37	52	41	63	25 %
Total	154	202	180	243	257	100

*For å unngå identifisering er alle land med færre enn 6 saker anonymisert.

Igangsatte tiltak og effekt

Arbeidet med å forebygge tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll har lenge vært forankret i ulike handlingsplaner. Gjennom 12 år har ordningene med minoritets- og integreringsrådgivere vært en sentral del av disse handlingsplanene. Arbeidet til minoritetsrådgiverne og integreringsrådgiverne har ført til at flere ungdommer i sårbare situasjoner har fått verdifull hjelp og veiledning. Utviklingen av minoritetsrådgiver- og integreringsrådgiverordningen har også vært et viktig bidrag for å bevisstgjøre og kompetanseheve andre deler av hjelpeapparatet innenfor problemstillinger knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold.

IMDis minoritetsrådgivere

Tiltaksrapportene fra minoritetsrådgiverne vitner om et høyt aktivitetsnivå i 2019. Det har vært en økning av samtalebaserte grupper der minoritetsrådgiver drøfter relevante temaer med elever. Ungdommenes krysskulturelle identitet og rettigheter er temaer som tas opp. Flere minoritetsrådgivere har også bidratt med sin kompetanse i livsmestringsfag på skolene, i tillegg til å ha åpen dør-policy, enkeltsamtaler, prosjektarbeid osv. I 2019 har også minoritetsrådgiverne bistått med planleggingen og gjennomføringen av IMDis fagverksted, der negativ sosial kontroll i et kvalifiseringsperspektiv, var tema. De individuelle rapportene tyder på at flere minoritetsrådgivere enn tidligere samarbeider tett med andre offentlige hjelpetjenester, noe som er helt nødvendig for å lykkes i arbeidet. Minoritetsrådgivere har ingen vedtaksfullmakt og er avhengig av å koble på riktige faginstanser for at den utsatte skal få best mulig hjelp. Mulige effekter av slike samarbeid er økt kompetanse i de andre hjelpetjenestene og bedre grunnlag for tverrfaglig samarbeid rundt den utsatte. Minoritetsrådgiverne har også kompetanshevet en rekke offentlige hjelpetjenester gjennom lokale nettverkssamlinger, fagseminar, foredrag ol. i 2019. Det er spesielt førstelinjetjenester som NAV, barnevern og voksenopplæring som har tatt kontakt det siste året. Gjennom det kompetansehevende arbeidet får flere ansatte som jobber med barn og unge kunnskap om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, noe som betyr at flere unge får hjelp.

En av styrkene i minoritetsrådgivernes arbeid er det forebyggende perspektivet. Tilstedeværelse på skolene og forebyggende arbeid rettet mot elever og foreldre gjør det mulig å fange opp og sette inn tiltak overfor utsatte ungdommer før alvorret i deres situasjon eskalerer. Tallrapportene viser at opprettelsen av 11 nye minoritetsrådgiverstillinger i 2019, og 13 nye stillinger i 2018 har vært viktig. Det fremkommer spesielt gjennom den markante økningen av antall enkeltsaker, hvilket betyr at flere ungdommer har fått hjelp enn tidligere år. Styrkingen av minoritetsrådgiverordningen har også gjort tilbudet tilgjengelig for flere elever enn tidligere og bidratt til å redusere ulikheter i tilbudet som skyldes hvor i landet elevene bor. Relasjonen minoritetsrådgivere skaper med utsatte elever kan ha stor betydning for den enkeltes

situasjon på lengre sikt. Dette ble også bekreftet i evaluering av minoritetsrådgiverordningen i 2015⁶. Gjennom å undersøke brukernes erfaringer med minoritetsrådgiverordningen, kom det frem at både elever, foreldre, kollegaer på skolene og skoleledelsen trakk frem positive effekter av sitt samarbeid med minoritetsrådgivere. Skolene mente at minoritetsrådgiveren hadde bidratt til å styrke kompetansen til de ansatte, og flere av elevene/foreldrene mente minoritetsrådgiver hadde endret utfordrende situasjoner til det bedre.

Integreringsrådgiverne

Integreringsrådgiverne jobber i større grad enn minoritetsrådgiverne med hele familier i sine saker. En gjennomgående trend i rapporteringen fra integreringsrådgiverne er at sakene er kompliserte og sammensatte. Eksempelvis kan en tilsynelatende ordinær konsulær henvendelse (f.eks. en søknad om pass) vise seg å inneholde flere utfordringer som krever innsats fra flere av ambassadens ansatte. Det kan også være saker der hovedutfordringen er menneskehandel, samtidig som tvangsekteskap og negativ sosial kontroll er en del av sakskomplekset.

Integreringsrådgiverne skal også kompetanseheve hjelpetjenester i Norge, den norske utenriktjenesten ved ambassadene de er utplassert på, samt de tilstøtende regionale ambassadene. Kompetansehevingsarbeidet i Norge og ved ambassadene er delaktig i å hjelpe både utenriktjenesten og det norske tjenestetilbudet i å avdekke nye saker knyttet til tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Som en del av det statlige apparatet som driver med forebyggende kompetanseheving om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll har integreringsrådgiverne bidratt med å øke oppmerksomheten og sakstilfanget. Kompetanseheving av hjelpetjenestene i Norge i 2019 ble gjort i løpet av tre uker da integreringsrådgiverne var fysisk til stede i Norge. På bakgrunn av kompetansebehov som var identifisert av IMDi og integreringsrådgiverne, var det i disse ukene et særlig fokus på barnevernet i Viken/Oslo regionen. Det ble blant annet gjennomført møter med barneverntjenester i bydelene Grovud, Alna, Bjerke, Stovner og Søndre Nordstrand. IMDi organiserte bidraget fra integreringsrådgiverne i samarbeid med Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, lokalt politi og Bufdirs seksjon for Haag 96.

I forlengelse av denne kompetansehevingsmodellen vil IMDi utvide arbeidet med tverrfaglig samarbeid på forebyggingsfeltet. Et forum for kompetanseheving innen forebyggingsfeltet med deltakere fra Bufdir/kompetanseteamet, Politidirektoratet, NAV og utvalgte fylkeskommuner er opprettet. Fylkesmannen og Kompetanse Norge er allerede identifisert som samarbeidspartnere.

---

6 Anja Bredal, Beret Bråten, Kristin Jesnes og Anne Hege Strand (2015), Et blikk inn i skolen Minoritetsrådgivere sett fra brukeres ståsted (Fafo rapport)

Målsettingen er å samarbeide strategisk om å finne de riktige arenaer for kompetanseheving og iverksette lignende modeller som den som ble brukt med barneverntjenestene i Oslo. Dette er i tråd med tverrfaglig kompetansehevingsplan som er under arbeid i IMDi jf. oppdrag i nåværende handlingsplan mot negativ sosial kontroll.

Kompetanseheving av personell på ambassadene integreringsrådgiverne er utplassert ved og øvrige ambassader i samme region skjer mens integreringsrådgiverne oppholder seg i utlandet. De siste årene har også andre lands ambassader vist interesse for å involvere sine ansatte i dette tilbudet. Sverige har utvidet sin kapasitet når det kommer til forebyggingsarbeidet i Kenya og Jordan. Integreringsrådgiverne har rapportert at samarbeidet med disse har forsterket arbeidet med enkeltsaker. Det er hensiktsmessig at dette samarbeidet fortsetter og om mulig formaliseres de neste årene.

Fremtidig kompetansebehov

Selv om minoritetsrådgiver- og integreringsrådgiverordningen har bidratt til mer bevissthet, kompetanseheving og bistand til ungdom, er det fortsatt mange, potensielt utsatte, barn og unge som ikke har noen å henvende seg til når det gjelder tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll.

Det er fortsatt mye som kan gjøres for å forbedre det forebyggende arbeidet og kompetansen i hjelpetjenestene. Funn fra IMDis kommuneundersøkelse fra 2019 bekrefter dette. Undersøkelsen viser at litt over halvparten av rådmenn og skolesjefer i kommunene ikke kjenner til minoritetsrådgiverordningen. De er dermed ikke kjent med at også kommuneansatte kan få kompetanseheving, råd og veiledning fra minoritetsrådgiverne. Undersøkelsen viser at kjennskap til minoritetsrådgiverordningen henger sammen med innbyggertall og andel innvandrere, og at store kommuner er mer kjent med ordningen enn mindre kommuner. I Oslo bekrefter for eksempel alle de åtte bydelsdirektørene som har svart på undersøkelsen at de kjenner til minoritetsrådgiverordningen. Dette kan ha sammenheng med at andelen elever med innvandrerbakgrunn og antall minoritetsrådgivere er høyere i Oslo enn i andre fylker og kommuner i landet. I de store kommunene oppgir halvparten av skolesjefene at behovet for å styrke kompetansen om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i kommunen er stort. IMDis vurdering er at en ytterligere styrking av minoritetsrådgiverordningen vil kunne fylle noe av kompetansebehovet. Styrkingen av ordningen de siste årene har allerede vist at langt flere saker avdekkes og flere i de kommunale hjelpetjenestene får kompetanseheving.

Integreringsrådgiverne sitter på en særkompetanse i saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, men de er kun i Norge i tre uker i året. De har derfor begrenset kontakt med tjenesteapparatet i Norge. En eventuell styrking av ordningen og større grad av kontakt og kompetansedeling mellom tjenestene i inn- og utland vil

kunne bidra positivt til forebygging og avdekning av saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Både integreringsrådgivere og minoritetsrådgivere opplever behov i hjelpetjenestene for større grad av samarbeid for å forebygge tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. IMDis erfaringsinnhenting ved utvalgte skoler uten minoritetsrådgivere og voksenopplæringssystemet høsten 2019, viser også at det er stor etterspørsel etter kunnskap om hvordan tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll forebygges og oppdages.